

Czchów (Woj. Małopolskie)

Kościół pw. Narodzenia NMP

HISTORIA KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO W CZCHOWIE

Kościół pod wezwaniem Narodzenia Najświętszej Marii Panny jest kościołem orientowanym, tzn. ustawionym na wschód. Wzniesiony został w 1346 roku w stylu gotyckim, na planie podłużnym z szeroką prostokątną nawą i węższym prezbiterium. Powiększony ok. 1430 roku, a w 1841 roku rozbudowany o neogotycką fasadę. Kościół w Czchowie jest najstarszym i najlepiej zachowanym zabytkiem architektury sakralnej ziemi brzeskiej. Jego walory historyczne i artystyczne podnosi zachowana do dziś gotycka polichromia ścienna należąca do najstarszych i najcenniejszych zabytków dawnego malarstwa w Małopolsce. Polichromia powstała w latach 1368 - 1380 być może z fundacji rycerza czchowskiego Jędrzeja, jako dowód wdzięczności za pozwolenie papieża Innocentego VI na odbycie pielgrzymki do Rzymu i Jerozolimy. Zawiera także pewne elementy pochodzące z połowy XVw. W 2011 r. podczas prac konserwatorskich odkryto polichromię znajdującą się także na sklepieniu w prezbiterium.

Obecny kościół parafialny stoi na miejscu kościoła romańskiego z XII wieku, w całości murowanego, którego fundatorem mógł być Kazimierz Sprawiedliwy i z którego do dziś pozostały jedynie nieliczne relikty:

- luźne ciosy kamienne użyte wtórnie przy budowie gotyckich szkarp od strony prezbiterium,
- fragmenty gzymsu romańskiego wmurowanego we wschodnią ścianę obecnego prezbiterium,
- dwie rzeźby kamienne w tym lew romański znajdujący się obecnie u stóp figury św. Floriana w rynku.

Do kościoła prowadzą wejścia otoczone gotyckimi portalami. Przy wejściu głównym i południowym (od strony plebanii) portale są ostrołukowe, trzeci portal w wejściu z prezbiterium do zakrystii jest prostokątny.

W prezbiterium sklepienie jest krzyżowo-żebrowe. Tutaj też znajdują się wsporniki sklepienne w kształcie maskaronów. Dwa z nich mają ludzkie twarze, które wyrażają różnego rodzaju grymasy. Jedna postać posiada osłe uszy a na twarzy wyraz spokoju. Druga z otwartymi ustami wyraża bunt i złość. Prawdopodobnie w tym miejscu znajdowała się pierwotna tęcza kościoła z krzyżem, a owe głowy oznaczają dobrego i złego łotra. Pozostałe cztery wsporniki przybrały formy geometryczne. Żebra sklepienne połączone są zwornikiem, czyli elementem architektonicznym, który łączy je w jednym punkcie.

W prezbiterium na ścianie wschodniej jest gotyckie tabernakulum ścienne. Ma kształt stojącego prostokąta. Przed ołtarzem stoi gotycka chrzcielnica z 15. roku w kształcie kielicha z drewnianą późniejszą przykrywą.

Przy prezbiterium od strony północnej jest zakrystia, w której znajduje się 11 wieczny krucyfiks.

Na granicy prezbiterium i nawy umieszczone są dwa renesansowe nagrobki. Po stronie lewej znajduje się nagrobek Kaspra Wielogłowskiego wykonany z piaskowca i marmuru. Wnęce nagrobka ma kształt stojącego mężczyzny ubranego w zbroję. W prawej ręce trzyma buzdycę - rodzaj maczugi o kulistej głowicy a za sobą długi miecz. Powyżej znajduje się napis w języku staropolskim. Tekst uchodzi za najstarszy znany wiersz nagrobny w języku polskim. Pomnik wykonał prawdopodobnie w II połowie XVI wieku słynny mediolański rzeźbiarz Giovanni Stanetti znanawessi. Drugi pomnik nagrobny Magdaleny z Koczmerowskich Wielogłowskich wykonany z piaskowca. Przedstawia kobietę w długiej sukni i chustce na głowie. W lewej ręce trzyma różaniec a w prawej podtrzymuje chustę. Datowany jest też na wiek XVI. Wielogłowscy herbu Stary Koń byli właścicielami Czchowa oraz części Drużkowa. Przeznaczali znaczne sumy pieniężne na kościół.

W nawie umieszczona jest barokowa ambona z XVIII wieku i dwa boczne ołtarze, wykonane z początku XX wieku w stylu zwanym tyrolskim. W jednym z lewej strony jest rzeźba Najświętszego Serca Pana Jezusa, a w ołtarzu z prawej rzeźba Matki Bożej Bolesnej - „Pieta” - wykonana przez anonimowego artystę w XV wieku.

Na ścianie północnej widnieje epitafium księdza Ludwika Świdarskeigo - proboszcza czchowskiego zmarłego 1811 roku. Wykonane jest z marmurowej prostokątnej płyty z portretem.

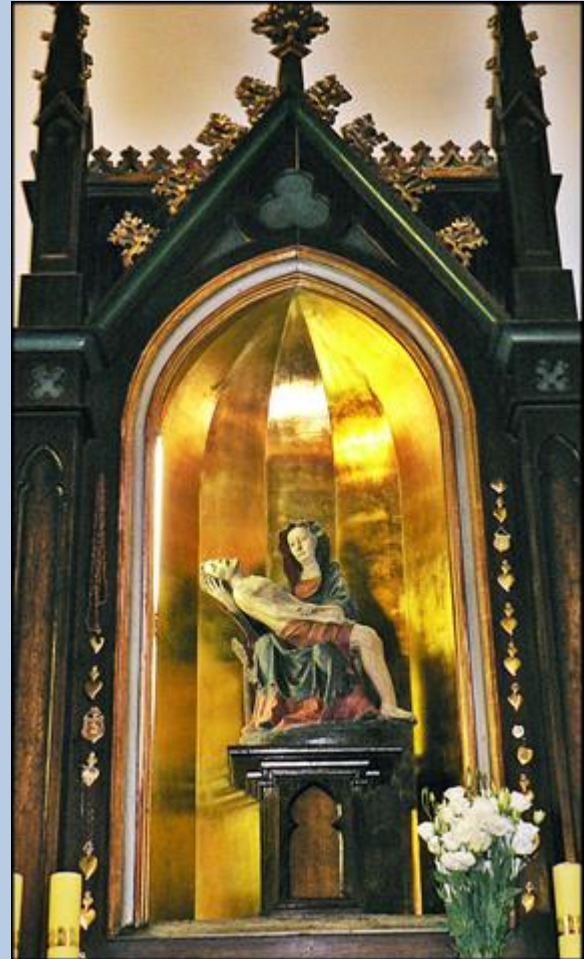
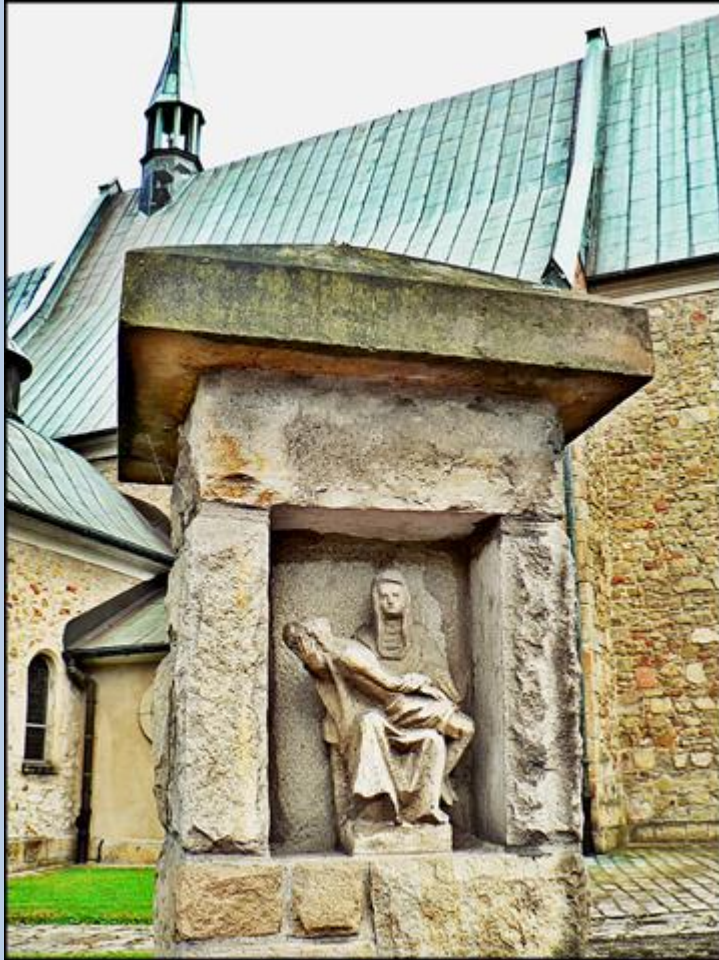
W wieku XVIII bryłę kościelną rozbudowano o kaplice boczne. Do czasów współczesnych zachowała się kaplica od strony północnej, obecnie pod wezwaniem św. Józefa. Ma ona wyraźny styl barokowy, a nakryta jest kopułą. Znajduje się tutaj obraz Madonny z Dzieciątkiem datowany na XVII wiek, wzorowany na ikonie Matki Boskiej Śnieżnej z kościoła Santa Maria Maggiore w Rzymie. Kaplica boczna południowa dziś nie istnieje, ale jest po niej ślad w postaci zamurowanej arkady.

W kruchcie kościoła sklepienie krzyżowe ze zwornikiem, na którym jest pieczęć w formie kościoła z wieżyczką. Przy ścianie kropielnica z XVI wieku a na ścianie krucyfiks z wieku XVII.

Nad bocznym wyjściem od strony południowej znajduje się obraz św. Anny.

Od strony południowej kościoła, na zewnątrz zobaczymy drzwi wiodące do bocznej kaplicy pochodzące prawdopodobnie z zamku czchowskiego. Wykonane są z żelaznej kutej blachy, jednoskrzydłowe, podzielone na kwadratowe pola za pomocą listew przybitych gwoździkami o rozetowych główkach.

zdjęcia: Jan Nitecki

zdjęcie w czerwonej obwódce zapożyczono z:
http://czchow.diecezja.tarnow.pl/images/grafika_rozna/obiekty/obiekty_kosciol04.jpg